

Erdély képe Magyarországon és Romániában az oktatásban: a második világháború végétől a rendszerváltásig (1945-1990)

Erdély mind a magyarság, mind a románság számára páratlan fontossággal bírt és bír. A 19. század óta a román-magyar kapcsolatok mérvadója, hiszen mindkét fél a nemzetépítése középpontjába helyezi és a kialakult rivális felfogás mélyen gyökerezik a köztudatban. E viszállyokkal terhelt kapcsolatban pálfordulás történt a kommunista pártok hatalomra kerülésével a második világháborút követő első években. Abban rejlik az érdekesség, hogy 1945 után Magyarország és Románia elkötelezett volt a Szovjetunióhoz egy kényszerből létrehozott ideológiai alapú szövetségben. Mindkét országban kizárólagos doktrínává vált a marxista történelemértelmezés az 1947 és 1989 között kiadott iskolai tankönyvekben, s bár ez némileg halványult az 1970-es évek tájékán, ez elsősorban Magyarországra jellemző tendencia. Megoldottnak nyilvánították a nemzeti kérdést, ugyanakkor ez a „tabula rasa” leginkább jelképesnek és szemantikainak bizonyult.

Az iskolában egy bizonyos múltra való megemlékezésről esik szó a közös örökség megteremtése érdekében. A tankönyv hajlama a történelem leegyszerűsítésére és sarkítására, kutatási teret kínál. Az összehasonlító módszer támpontul szolgál ehhez a munkához, érthetővé téve a vitatott területhez való viszonyt. Továbbá lehetővé teszi az Erdéllyel való azonosulás mechanizmusainak modellezését, valamint hasonlóságaik és különbségeik megértését, majd magyarázatát is. Ezentúl jelen disszertáció célja az, hogy az olvasó képet nyerjen a szovjet tömbön belüli állam közti kapcsolatokról, valamint a történelem kezelése és felhasználása a kommunista rezsimek által.

Erdély nem került ki a tankönyvekből, de átgondolták a helyét, hiszen elengedhetetlen eleme a magyar és a román nemzeti elbeszélésnek. A tankönyv tartalma követte a politikai átalakulásokat, de az évek során nem mindegyik kérdésben következett be az átértékelés. A kényszerből hozott közeledés ellenére megmaradt a két párhuzamos és rivális elbeszélés, ami megerősödött az évek során. Így a tankönyv úgy tekinthető, mint a román-magyar kapcsolatok tükré, az 50-es évekbeli közös emlékezettől a 80-as évekbeli szembenállásig.